

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

## قانون امور حسبی



تدوین:

گروه علمی مؤسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش

انتشارات چتر دانش

عنوان و نام پدیدآور : قانون امور حسبی  
مشخصات نشر : تهران: چتر دانش، ۱۳۹۴.  
مشخصات ظاهری : ۸۵ ص؛ ۱۱×۱۷ س م.  
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۱۶-۹۵-۵  
وضعیت فهرست‌نویسی : فیپای مختصر  
یادداشت : فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی:  
<http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است  
شناسه افزوده : موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش  
شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۴۲۸۶۲

نام کتاب : قانون امور حسبی  
ناشر : چتر دانش  
تدوین : گروه علمی موسسه آموزش عالی آزاد چتر دانش  
نوبت و سال چاپ : سوم- ۱۴۰۱  
شمارگان : ۵۰۰  
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۱۶-۹۵-۵  
قیمت : ۵۰۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمیبری جاوید(اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸  
تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷-۶۶۴۹۲۳۲۷- تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳  
پست الکترونیک: [nashr.chatr@gmail.com](mailto:nashr.chatr@gmail.com)  
کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

## سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرترف‌دارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این‌ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

**مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتردانش**، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه‌افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به منصفه‌ی ظهور برساند.

**فرزاد دانشور**

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

## فهرست

قانون امور حسبی مصوب ۱۳۱۹.....	۶
باب اول: در کلیات.....	۶
باب دوم: در قیمومت.....	۱۳
فصل اول: صلاحیت دادگاه قیمومت.....	۱۳
فصل دوم: ترتیب تعیین قیم.....	۱۴
فصل سوم: اختیارات و مسئولیت قیم.....	۱۷
فصل چهارم: عزل قیم.....	۲۰
باب سوم: امور راجع به امین.....	۲۱
باب چهارم: راجع به غائب مفقودالاثر.....	۲۵
فصل اول: در صلاحیت دادگاه.....	۲۵
فصل دوم: در تعیین امین.....	۲۵
فصل سوم: دادن اموال به طور موقت به تصرف ورثه.....	۲۶
فصل چهارم: در حکم موت فرضی.....	۲۹
باب پنجم: در امور راجع به ترکه.....	۳۱
فصل اول: در صلاحیت.....	۳۱
فصل دوم: در مهر و موم.....	۳۲
فصل سوم: در برداشتن مهر و موم.....	۳۸
فصل چهارم: در تحریر ترکه.....	۴۰
فصل پنجم: راجع به دیون متوفی.....	۴۴
مبحث اول: استیفاء دین از ترکه.....	۴۴

مبحث دوم: قبول ترکه	۴۷
مبحث سوم: رد ترکه	۴۸
مبحث چهارم: قبول دیون مطابق صورت تحریر ترکه	۴۹
مبحث پنجم: تصفیه	۵۰
فصل ششم: راجع به وصیت	۵۳
فصل هفتم: در تقسیم	۵۷
فصل هشتم: در ترکه متوفای بلاوارث	۶۲
فصل نهم: راجع به ترکه اتباع خارجه	۶۳
فصل دهم: در تصدیق انحصار وراثت	۶۸
باب هفتم: در هزینه	۷۲
آیین نامه راجع به مواد ۲۷۹ و ۲۸۸ قانون امور حسبی	
مصوب سال ۱۳۲۲ وزارت دادگستری	۷۳
آیین نامه اجرائی ماده ۲۹۹ قانون امور حسبی	۷۵
قانون تصدیق انحصار وراثت مصوب ۱۴ و ۲۶ مهرماه سال	
۱۳۰۹ با اصلاحات بعدی	۷۹
قانون اعتبار گواهی بنیاد شهید انقلاب اسلامی در خصوص	
صدور حکم موت فرضی غایبان مفقودالاثراثر انقلاب اسلامی	
و دفاع مقدس در محاکم صالح	۸۵

## قانون امور حسبی مصوب ۱۳۱۹/۴/۲

### باب اول: در کلیات

**ماده ۱-** امور حسبی اموری است که دادگاه‌ها مکلفند نسبت به آن امور اقدام نموده و تصمیمی اتخاذ نمایند بدون اینکه رسیدگی به آنها متوقف بر وقوع اختلاف و منازعه بین اشخاص و اقامه دعوی از طرف آنها باشد.

**ماده ۲-** رسیدگی به امور حسبی تابع مقررات این باب می‌باشد مگر آنکه خلاف آن مقرر شده باشد.

**ماده ۳-** رسیدگی به امور حسبی در دادگاه‌های حقوقی به عمل می‌آید.

**ماده ۴-** در موضوعات حسبی هر گاه امری در خارج از مقر دادگاهی که کار در آنجا مطرح است باید انجام شود دادگاه مزبور می‌تواند انجام آن امر را به دادگاهی که کار در حوزه آن باید بشود ارجاع نماید و در این صورت دادگاه نامبرده امر ارجاع شده را انجام و نتیجه را به دادگاه ارجاع‌کننده امر می‌فرستد.

**ماده ۵-** مقررات راجع به نیابت قضایی که در آیین دادرسی مدنی ذکر شده شامل امور حسبی خواهد بود.

**ماده ۶-** در صورتی که دو یا چند دادگاه برای رسیدگی به موضوعی صالح باشند دادگاهی که بدواً به آن رجوع شده است رسیدگی می‌نماید.

**ماده ۷-** در صورت حدوث اختلاف در صلاحیت دادگاه‌ها رفع اختلاف به ترتیب مقرر در آیین دادرسی مدنی به عمل می‌آید.

**ماده ۸-** دادرس باید در موارد زیر از مداخله در امور حسبی خودداری کند:

- ۱- اموری که در آن‌ها ذینفع است.
  - ۲- امور راجع به زوجه خود (زوجه‌ای که در عده طلاق رجعی است در حکم زوجه است).
  - ۳- امور اقرباء نسبی و سببی خود در درجه یک و دو از طبقه اول و درجه یک از طبقه دوم.
  - ۴- امور راجع به اشخاصی که سمت ولایت یا قیمومت یا نمایندگی نسبت به آن‌ها دارد.
- ماده ۹-** در موارد خودداری دادرس هر گاه در آن حوزه دادرس صلاحیتدار برای رسیدگی نباشد رسیدگی به دادگاه نزدیکتر ارجاع می‌شود.

**ماده ۱۰-** در موارد ماده ۷ دادرس باید از رسیدگی خودداری نماید ولی اشخاص ذینفع نمی‌توانند به استناد این ماده دادرس را رد نمایند.

**ماده ۱۱-** عدم صلاحیت محلی دادگاه یا خودداری دادرس از مداخله در خصوص امری رافع آثار قانونی اقدام یا تصمیمی که به عمل آمده است نخواهد بود.

**ماده ۱۲-** روزهای تعطیل مانع از رجوع به دادرس در امور حسبی نیست ولی دادرس می‌تواند رسیدگی را در روزهای تعطیل به تأخیر اندازد مگر اینکه امر از امور فوری باشد.

**ماده ۱۳-** درخواست در امور حسبی ممکن است کتبی یا زبانی باشد درخواست زبانی در صورت مجلس نوشته شده و به امضاء درخواست کننده می‌رسد.

**ماده ۱۴-** در امور حسبی دادرس باید هر گونه بازجویی و اقدامی که برای اثبات قضیه لازم است به عمل آورد هر چند درخواستی از دادرس نسبت به آن اقدام نشده باشد و در تمام مواقع رسیدگی می‌تواند دلائلی که مورد استناد واقع می‌شود قبول نماید.

**ماده ۱۵-** اشخاص ذینفع می‌توانند شخصاً در دادگاه حاضر شوند یا نماینده بفرستند و نیز می‌توانند کسی را به سمت مشاور همراه خود به دادگاه بیاورند و در صورتی که نماینده به دادگاه فرستاده شود نمایندگی او باید نزد دادرس محرز شود.

**تبصره-** نماینده اعم از وکلاء دادگستری یا غیر آنها است.

**ماده ۱۶-** حساب مواعد به ترتیبی است که در آیین دادرسی مدنی ذکر شده و اگر روز آخر موعد مصادف با تعطیل شود آخر موعد روز بعد از تعطیل خواهد بود.

**ماده ۱۷-** در مهلت‌هایی که مسافت رعایت می‌شود ترتیب آن مطابق مقررات آیین دادرسی مدنی راجع به مسافت است.

**ماده ۱۸-** اشخاص ذینفع می‌توانند پرونده‌های امور حسبی را ملاحظه نموده و از محتویات آن رونوشت گواهی شده یا گواهی نشده از دفتر دادگاه بگیرند.

**ماده ۱۹-** هر گاه ضمن رسیدگی به امور حسبی دعوی از طرف اشخاص ذینفع حادث شود که رسیدگی به امور حسبی متوقف به تعیین تکلیف نسبت به آن دعوی باشد دادرس در صورت درخواست



دستور موقتی در موضوع آن دعوی مطابق مقررات دادرسی فوری صادر می‌نماید.

**ماده ۲۰-** اقدام و دخالت دادستان در امور حسبی مخصوص به مواردی است که در قانون تصریح شده است.

**ماده ۲۱-** در مواردی که دادستان مکلف به اقدامی می‌باشد اقدام به عهده دادرسی دادگاه شهرستانی است که رسیدگی در حوزه آن دادگاه به عمل می‌آید.

**ماده ۲۲-** دادرسی پس از تمام شد بازجویی و رسیدگی منتهی در ظرف دو روز تصمیم خود را اعلام می‌نماید.

**ماده ۲۳-** تصمیم دادرسی باید موجه و مدلل باشد.

**ماده ۲۴-** در مواردی که تصمیمات دادگاه باید ابلاغ شود ترتیب ابلاغ مانند مقررات آیین دادرسی مدنی است.

**ماده ۲۵-** در صورتی که ابلاغ در کشور بیگانه باید به عمل آید دادرسی می‌تواند ترتیب سهل‌تری برای ابلاغ در نظر گرفته و دستور دهد.

**ماده ۲۶-** هر گاه شخصی که تصمیم دادگاه باید به او ابلاغ شود در دادگاه حاضر باشد تصمیم دادگاه به او اعلام و این عمل ابلاغ محسوب است و رونوشت نیز به او داده می‌شود.

**ماده ۲۷-** تصمیم دادگاه در امور حسبی قابل پژوهش و فرجام نیست جز آنچه در قانون تصریح شده باشد.

**ماده ۲۸-** مرجع شکایت پژوهشی از تصمیمات قابل پژوهش در امور حسبی دادگاهی است که مطابق آیین دادرسی مدنی صلاحیت رسیدگی پژوهشی به احکام دادگاه صادرکننده تصمیم در مورد دعاوی دارد.

**ماده ۲۹-** مدت پژوهش همان است که برای پژوهش احکام در آیین دادرسی مدنی مقرر شده.

**ماده ۳۰-** در صورتی که پژوهش خواه اثبات کند که پژوهش نخواستن او در موعد به واسطه عذر موجه بوده و در ظرف ده روز از تاریخ رفع عذر پژوهش بخواهد دادگاهی که مرجع رسیدگی پژوهش است می‌تواند مهلت پژوهش را تجدید نماید مشروط به اینکه از تاریخ انقضاء مدت پژوهش بیش از شش ماه نگذشته باشد.

**ماده ۳۱-** مهلت جدید نباید بیش از موعد پژوهشی باشد و درخواست تجدید مهلت بیش از یک دفعه پذیرفته نیست.

**ماده ۳۲-** شکایت پژوهشی به دفتر دادگاهی که صادرکننده تصمیم مورد شکایت بوده داده می‌شود و دفتر نامبرده باید فوراً شکایت‌نامه را ثبت و رسید آن را به شاکی داده و منتهی در ظرف دو روز شکایت‌نامه پژوهشی را با برگهای مربوط به آن دادگاهی که مرجع رسیدگی پژوهشی است بفرستد.

**ماده ۳۳-** شکایت پژوهشی ممکن است شفاهی باشد در این صورت شکایت نامبرده در صورتمجلس دادگاه درج و به امضاء شاکی و دادرس می‌رسد و این صورتمجلس با برگهای مربوطه به دادگاه مرجع رسیدگی پژوهشی فرستاده خواهد شد.

**ماده ۳۴-** شکایت پژوهشی ممکن است مبنی بر جهات یا ادله جدید باشد.

**ماده ۳۵-** شکایت پژوهشی موجب تعویق اجراء تصمیم مورد شکایت نمی‌شود مگر اینکه دادگاهی که رسیدگی پژوهشی می‌کند قرار تأخیر اجرای آن را بدهد.